

A PÁNCÉLOSOK HARCA

AZ 1914—18. világháború harcokcsija határozottan az áttörés eszköze volt. A megmerevedett arcvonal egy-egy jóelőre kiválasztott helyén összevont és hatalmas tüzérségi támogatás mellett előretörő harcokcsitömegek feladata volt az ellenséges arcvonal kettészakítása, s ezzel a mozgóháború előfeltételének megteremtése. Az áttörés sok esetben sikerült, azonban nem volt elégséges ahhoz, hogy az állásharc valóban mozgóháborúvá változzék. Ennek főokát elsősorban abban kell keresnünk, hogy a harcokcsiegységek jellegzetességükből kifolyólag nem alkalmasak az elfoglalt területek huzamosabb időn keresztül való megtartására. Erre a feladatra mindenkor a terepbe belekapaszkodó gyalogosra van szükség. A múlt világháború áttörő csataiban a két lábán előrenyomuló gyalogos követte a harcokcsit, s így a harcokcsitámadás térnyerését is a gyalogos előnyomulási üteme határozta meg. Ez a körülmény viszont lehetővé tette az ellenség részére, hogy az áttörés helyére vont tartalékokkal még idejében megakadályozza oly területek elfoglalását, amelyek a mozgóháború kiindulási pontját képezhették volna.

Az 1914—18. évi világháború utáni időszak egyrészt műszakilag is továbbfejlesztette a harcokcsit, másrészt létrehozta a terepjáró gépjárműveken mozgó gyalogságot, a gépkocsizó lövészcsoportokat azzal a feladattal, hogy — a harcokcsi előnyomulási sebességével ütemet tartva — kiaknázza és tovább fejlessze a harcokcsitámadás által elért eredményt.

A harcokcsiegységekből és a gépkocsizó lövészekből képzett csoport csak abban az esetben képes feladatát és a kitűzött célt teljes mértékben megvalósítani, ha támadását mélyen az ellenség hátába tudja előrevinni s az elért eredményt — sok esetben többszáz kilométerre az ellenség első vonalai mögött — a gyaloghadosztályok felzárkózásáig képes tartani. Ily feladatok megoldásához azonban ennek a harcokcsiegységekből és gépkocsizógyalogosokból összeállított csoportnak ugyancsak gyorsanmozgó tüzérségre, műszaki és híradócsapatokra, valamint oly Vonatrészekre van szüksége, amelyek a saját főerőktől elkülönítve vívott harcokat és e harcok anyagi táplálását több napon keresztül lehetővé teszik.

Ez a harcászati követelmény hozta létre a jelen világháború új hadműveleti egységét, a páncéloshadosztályt, amely a múlt világháború harcokcsitömegeinek helyére lépve, az áttörés és a mozgóháború egyaránt nélkülözhetetlen eszközévé vált.

I. A páncéloshadosztály alkalmazási elvei.

A korszerű páncéloshadosztály csaknem kizárólag a támadás eszköze. Támadását vagy védelemre berendezett, vagy vele szemben előnyomuló, illetve előle visszavonuló, tehát mozgásban lévő ellenség ellen vívja. A súlyosabb kimenetelű harcokkal az első esetben kell számolnunk, amikor az ellenségnek ideje és anyagi lehetősége van arra, hogy a legagyafúrta akadályokkal, erődítési munkálatokkal és a páncélelhárító tüzefegyverek legcélszerűbb csoportosításával készítse elő védelemre azt a területrészt, amelyet a terep adottságainál fogva egyébként is alkalmasnak ítélt meg ellenállás kifejtésére. A második esetben, amelyet röviden találkozóharcnak minősíthetünk, mindkét fél mozgásban van, legyen az a két fél egymás irányában való előnyomulása, üldözés, vagy visszavonulás. Ebben az esetben egyik félnek sincs lehetősége védelmi előkészületekre, ezeknél a harcoknál — sokszor a számszerű erőviszonyt megcáfolva — a vezetés művészete és a gyors cselekvés hozza meg a döntést egyik vagy másik fél részére.

Védelemre berendezkedett ellenség ellen a hadosztály egy célra összefogott erői — lehetőleg keskeny sávban csoportosítva — egységes támadást hajtanak végre a szomszédok és a légi erők leghatásosabb támogatása mellett. Találkozóharcban az egyes harccsoportok vezetés szempontjából összefüggő, de térbelileg nagyobb kiterjedésben lejátszódó harcokat vívnak az egyes

egységek beérkezésének megfelelően, s az egész hadosztály összefogott erőikkel végrehajtott támadására csak bizonyos idő elteltével, a hadosztály hátsóbb menetlépcsőinek felzárkózásával kerülhet sor. A harcot rendszerint a felderítést és biztosítást is végző előrevetett csoport vezeti be, amelyet — feladatának megfelelően — a hadosztály különböző csapataiból (harcokosi-, gépkocsizó lövész-, tüzér-, stb. alakulatok) állítunk össze.

A páncéloshadosztály rendkívül értékes seregest, nemcsak hadászati és harcászati eredményességét illetően, hanem hadiipari és kiképzési vonatkozásban is. A hadosztály fegyverzetben és járműben nehezen pótolható, elsőrendű anyagot képvisel, a járműveket és fegyvereket kiszolgáló szakszemélyzet kiképzése pedig aránylag hosszú időt vesz igénybe. Ebből kifolyólag e seregest alkalmazásánál fokozott mértékben kell ügyelnie a vezetésnek arra, hogy az eredményes hadászati és harcászati bevetés alapját képező és e seregest jellegzetességéből adódó előfeltételeket lehetőleg teljes mértékben kielégítse.

A páncéloshadosztály — annak ellenére, hogy a leginkább terepjáró valamennyi seregest között — nagy távolságokra irányuló alkalmazását illetően úthoz kötött, mert egyrészt a nélkülözhetetlen utanszállást végző vonatoszlopok országúti gépjárművekből állanak, másrészt a hadosztály oly nehéz járművekkel is rendelkezik, amelyeknek zavartalan menetét csakis az épített utak mentén található műtárgyak teszik lehetővé. A hadosztály előnyomulási irányába eső fontosabb útvonalak zárása, műtárgyainak rombolása tehát feltétlen késleltetően hat a seregest előnyomulási ütemére, s időt enged az ellenségnek az ellenrendszabályok kiépítésére. Ez a körülmény, valamint a páncélelhárítás fejlett és egyre jobban fejlődő volta a páncéloshadosztály eredményes alkalmazásának első feltételeként szabja meg a bevetés meglepetésszerű végrehajtását. Igyekezniünk kell meglepni az ellenséget a bevetés helyével és időpontjával egyaránt.

A meglepetésszerű alkalmazás csak akkor lehetséges, ha állandóan és idejében tudomást szerzünk az ellenség helyzetéről, erőinek mozgásáról, s egyben megakadályozzuk azt, hogy az ellenség légi felderítésével megállapítsa erőink helyzetét, s a tervünket kifejezésre juttató csapatmozgásokat. Az első esetben megbízhatóan működő légi felderítésre, a második esetben pedig — a földi elhárításon kívül — erős vadászvédelemre van szüksége a páncélosseregestnek.

A páncélos legveszélyesebb ellensége az ellenséges repülő. A páncéloshadosztály támadása alatt meg kell védenünk a hadosztály csapatait az ellenséges repülők támadásától és harci repülőerők hatásos alkalmazásával gyengíteniük kell a támadás útját álló ellenséges ellenállást. Az előbbi feladatot ismét a vadászrepülők fogják ellátni, míg a páncélos-támadás légi támogatása részben a vadász-, részben a bombázórepülők feladata.

Természetes, hogy a légierők előbb vázolt közreműködése valóban hatásos csak akkor lehet, ha a támadási terület légtérben a légi fölényt, legalább a támadás idejére, a támadó félnek sikerült kivívnia.

A harcokosiegységek jellegzetes adottságaiból kifolyólag egyes terepjellegek a páncélos hadosztály harcát megnehezítik, sőt bizonyos esetekben egyenesen lehetetlenné teszik. Éppen ezért a vezetésnek légi és földi felderítés útján a lehetőség szerint előre ki kell választania azt a területet, ahol a páncéloshadosztály támadását tervezzük. Ellenséges védőállás megtámadásakor erre minden esetben meg is van a lehetőség, míg a találkozóharc jellegű ütközeteknél sokszor csak a légi, vagy csak a földi felderítéssel tudjuk előkészíteni a hadosztály helyes bevetését.

2. A páncéloshadosztály támadásának lefolyása. Az ellenséggel való harci érintkezést rendszerint a hadosztály előrevetett csoportja teremti meg, s a hadosztály zömének támadása ennek az előrevetett csoportnak valamelyik részén keresztül indul meg. A légi felderítés, valamint az előrevetett csoport harcfelderítése alapján állapítja meg a parancsnok, hogy a hadosztály zömének lövész-, vagy harcokosiegységei indítsák-e meg a támadást. Ezt a körülményt, a betörési hely terepének

harckocsitámadás szempontjából való megítélése és az ellenség páncélelhárításra való felkészültsége dönti el. Ahol az ellenség páncélelhárító fegyverekben igen erős, ott nem célszerű első lépcsőben harckocsi alakulatokkal támadnunk, mert — esetleges siker ellenére is — jelentős harckocsiveszteségekre készülhetünk fel. A terep mesterséges és természetes harckocsiakadályai, s az aknamezők megállásra, kitérésre és esetleg visszafordulásra kényszeríthetik a harckocsiegységeket, ami — harckocsitámadásra jól felkészült ellenség esetében — a harckocsik jelentős részének kilövésére vezethet.

Amikor az ellenség erős páncélelhárítással rendelkezik, vagy a betörési hely terepe harckocsiakadályt képez, a támadást lövészegységeinkkel indítjuk meg, s a harckocsi részek csak akkor haladnak át a hadosztály lövészerőin, hogy a támadás első lépcsőjeként folytassák az áttörést, amikor a harckocsitámadás szempontjából legnagyobb nehézséget jelentő terepszakaszokat a hadosztály lövész erői már elfoglalták. A támadási sáv bizonyos mélységének lövészerők által való elfoglalása azonban — amint az már az eddigiekből is kitűnik — csupán azt a célt szolgálja, hogy minél kedvezőbb körülményeket teremtsünk a hadosztály zömének, s ezen belül elsősorban a harckocsialakulatok támadásához.

A harckocsiegységekből — a támadás már előbb vázolt mélységi követelményeinek megfelelően — két, vagy három lépcsőt képezünk. Az egyes lépcsők különböző feladatokat és rendszerint nem messzefekvő, oly támadási célokat kapnak, amelyek a terepen a támadás megindulásának területéről jól láthatók. Egy-egy támadási cél elérése után a harckocsizászlóaljok és századok előljáró parancsnokaiktól további feladatokat és célokat kapnak. A harckocsiegységek támadása tehát határozottan tagozott, többnyire a terepszakaszonkénti előretörés jellegét ölti, amit a harckocsiegységek támadásban való nehezebb vezetése is szükségessé tesz.

A harckocsizászlóaljakon belül az egyes harckocsiszázadok egymás mellett és egymás mögött, tehát szélességben és mélységben tagozva törnek előre, felderítő és biztosító csápjaikat maguk elé és a szabad szárnyra tolvá. A századokon belül a harckocsiszakaszok és az egyes harckocsik sakkötvetészerűen tagozva nyomulnak előre, oly távolságra egymástól, hogy szemmel tudják tartani egymást.

A harckocsiszázadok, szakaszok és az egyes harckocsik elhárítóüzben való előretörése éppenúgy a „tűz és mozgás“ törvényei szerint történik, mint a gyalogocscsatárok támadása. Az egyes harckocsiegységek között rugalmasan szabályozott és begyakorolt együttműködésnek kell lenni. Amíg az egyik harckocsiegység tüzével lefogja az ellenség legveszélyesebb elhárítófegyvereit, addig a másik egység kedvező tüzelőállásba tör előre, hogy onnan ő segíthesse elő tüzével a tűztámogatás céljából visszamaradt részeket.

A gépkocsizó lövészalakulatok egyik része a támadást megelőzően felzárkózik az ellenséggel érintkezést fenntartó csapatok első vonalára, s amint az első lépcsőben előnyomuló harckocsizászlóalj éle áthalad rajta, megindítja támadását. A rajta keresztül előretörő harckocsiknak az ellenségre kifejtett lelki és fizikai hatását kihasználva, terepszakaszról-terepszakaszra nyomul előre, s feladata a harckocsitámadás után is ellenálló ellenséges fészkek tüzzel és közelharcban való leküzdése. Ennek a lövésrésznek gyalog végrehajtott támadása természetesen aránylag lassan halad előre, s egy bizonyos idő múlva az utolsó harckocsi-lépcső is túlhalad rajta. Mivel ebben az esetben a lövészegységeknek még igen súlyos és hosszú időt igénybevehető harcokat kell vívniuk, egy-egy közepes, vagy könnyű harckocsiszázaddal célszerű megerősítenünk őket, amelyek mint úgynevezett kísérő harckocsik a lövészek részlet-harcát támogatják.

A lövészalakulatok másik része gépjárműveken követi az utolsó harckocsilépcsőt, s csak akkor száll le a gépkocsiról, amikor egyrészt az

ellenséges tűzhatás az előnyomulás gépkocsin való folytatását lehetetlenné teszi, másrészt, amikor az ellenség ellenállása a harcra való beavatkozást követeli meg. A lövészeknek ez a csoportja a gépkocsiról való leszállás után igyekszik a harckocsikhoz tapadni, hogy azok védelme alatt minél könnyebben és minél gyorsabban érje el támadási célját. Ez a támadási cél pedig az első lépcsőben előretörő harckocsi egységek támadási céljával azonos, s annak elérésekor ezek a lövészerők biztosítják egy-egy arra alkalmas terepszakasz elfoglalásával a harckocsilépcsők kötelékeinek rendezését, kivonását és esetleges másirányú alkalmazását. Ebből a feladatból következik az is, hogy ezeknek a lövészegységeknek a gyors előretörés a céljuk, részletharcokba csat: ott és oly mértékben bocsátkoznak, amennyiben az a továbbjutás érdekében elkerülhetetlenül szükséges. A támadási sávban visszamaradó és feléledő ellenséges fészkek egyenkénti leküzdését a már említett kísérő harckocsikkal előretörő lövészegységek, valamint a páncélosadosztály csapatait követő gyalogosseregtestek alakulatai végzik.

A páncélosadosztály támadását rendszerint csak rövid, 10—15 perces tűzértségi előkészítés előzi meg, de sok esetben ez is elmarad. A páncélos támadás sikerének egyik alapkövetelménye ugyanis a meglepetés. A tűzértségi előkészítés pedig, — főleg, ha azt hosszabb idő tartamára tervezzük — elárulja a támadás helyét és lehetőséget nyújt az ellenségnek az elhárító rendszabályok egy helyre való összpontosítására.

A támadás megindulásával a tűzértség egyes részei más és más feladatokat oldanak meg. Egyes ütegek a lövészerőkkel és közvetlen azok mögött törnek előre, s közvetlen lövésekkel semmisítik meg az előnyomulás útját álló elhárító fészkeket, valamint egyes erődelemeket. A tűzértség második része közvetlenül az első harckocsilépcső elé helyezi tüzet, s tűzhenger-szerűen viszi azt egyre mélyebbre, az előnyomulás ütemének és az első harckocsilépcsőparancsnok irányításának megfelelően. A hadosztály tűzértségének harmadik csoportja a támadási sávtól oldalt eső területeket fogja le tüzével, hogy lehetőleg már csirájában elfojtsa a támadó lépcsők elleni ellenséges oldaltámadásokat. A legnagyobb hordtávolsággal rendelkező ütegek az ellenség tűzértségét veszik tűz alá, s igyekeznek teljesen elhallgattatni, vagy legalább is állásváltoztatásra kényszeríteni.

A műszaki erők egyik része rohamutásfeladatok keretében szívósan védett betonerődöket és akadályokat emel ki különleges harc-eszközeivel és eljárásaival, másik része pedig nyomon követi a támadó lépcsőket, mint műszaki tartalék, hogy a felderítés adatai alapján idejében bevethető legyen egyes akadályok áthidalására, váratlanul adódó műszaki feladatok megoldására.

A légvédelmi alakulatok a támadási sáv szélességének és mélységének megfelelően rendszerint több csoportba alakulva végzik feladatukat, a tűzértséghez hasonlóan lépcsőzetesen követve a támadó lépcsőket. Külön ki kell emelnünk azonban, hogy gyorstüzelésű lövegeik félelmetes erejű ellenségei az ellenséges harckocsiknak, s éppen ezért igen gyakran vesznek részt az ellenség harckocsitámadásainak elhárításában is közvetlen közelről, párszáz méterről kifejtett tüzüikkel.

A hadosztály támadási céljának elérésével a lövészegységek egy része szállja meg és biztosítja az elért területet, míg a hadosztályparancsnok a hadosztály kötelékeit rendezi, s erőit a másnapi feladatra csoportosítja. Egy-egy hadműveleti szakasz elérése után, ami több napot szokott igénybe venni, a páncélosadosztályokat gyalogos seregtestek váltják fel, hogy ezek a gyorsan mozgó seregtestek jellegzetességüknek megfelelő, új feladatokra legyenek bevethetők ott, ahol a magasabb vezetés a páncélosékek előretolásával újabb nagyhorderejű áttöréseket és újabb bekerítőcsatákat tervez egy-egy hadjárat eldöntése érdekében.

A páncéloshadosztályok működésének ma már sikereiben gazdag történelme, s igen fejlett irodalma van. E rövid tanulmány keretében csupán nagy vonalakban ismertetem a páncélos seregtest szerepét és alkalmazását egy elképzelt támadás keretében, hogy megismerjük a hadosztály egyes részeinek feladatát, s e részek összjátékát.

BELEZNAY ISTVÁN